

Kunsteducatie loont!

educatie

Colofon

Copyright

Cultuurnetwerk Nederland en De Kunstconnectie/VKV
p/a Lucasbolwerk 11, 3512 EH Utrecht, tel. 030 230 37 40

Fotografie

omslag: Rinie Bleeker (Kunstkijken 2005, Nederlands fotomuseum en SKVR), Freek Hensing (met dank aan Theater de Evenaar), Kumulus, Pieter Varkevisser
binnenwerk: Freek Hensing (pagina 3, 4, 9, 11, 15, 17), Jochem Jurgens (pagina 1, uit: Bulletin Cultuur& School nr. 40, december '05, artikel Kunstenaars zorgen voor positief schrik-effect op basisscholen), Pieter Varkevisser (pagina 8, 14), Joost Grol (pagina 12)

Ontwerp

Made by Momers, Haarlem

Druk

Libertas, Bunnik

Oplage 7.500 exemplaren

Utrecht, maart 2006

Kunsteducatie: voor een levendige culturele gemeente

Inspiratie,
individuele ontplooiing, overdracht van waarden en tradities,
cultuurdeelname, talentontwikkeling, economische impulsen,
een actief verenigingsleven, leefbaarheid en sociale
samenhang: kunsteducatie levert aan dit alles een bijdrage.

**Kunsteducatie is belangrijk voor mensen, organisaties,
scholen, voor gemeenten: voor de samenleving als geheel.**

Kunsteducatie – het leren over en het beoefenen van kunst maar ook het leren beoordelen en genieten daarvan – hoort bij ieders persoonlijke ontwikkeling. Want overal om ons heen is kunst. Gemeenten nemen verantwoordelijkheid voor kunst in de openbare ruimte, voor kunstproducenten en voor het laten horen of zien van kunst in theaters en op festivals. Ook nieuwe doelgroepen worden

gestimuleerd toe te treden tot de wereld van kunst en cultuur.

In een tijd waarin zowel maatschappelijk als politiek veel verandert willen wij de waarde van kunsteducatieve voorzieningen onder uw aandacht brengen. De samenleving heeft baat bij kunsteducatie en het loont voor gemeenten om daar actief bij betrokken te zijn. Kunsteducatie vormt de basis voor een levendige, culturele, bloeiende en hechte gemeente nu en in de toekomst.

drs. Saskia Bruines, voorzitter De Kunstconnectie/VKV

De waarde van kunsteducatie

Niet iedereen krijgt van huis uit de kans om met kunst en cultuur vertrouwd te raken, wat doen we daaraan?

Kinderen zijn via school enthousiast gemaakt voor muziek of theater, hoe kunnen we deze talenten verder ontwikkelen? Amateurkunst verlevendigt het culturele klimaat van een gemeente, hoe zorgen we voor goed opgeleide amateurs? En wat moeten we doen zodat jongeren geïnteresseerde museumbezoekers worden?

2

Kunsteducatie laat jong en oud kennismaken met kunst en cultuur, draagt bij aan begrip van kunstuitingen en schoolt amateur-kunstenaars. Kunsteducatie doet echter meer met mens en samenleving. Op allerlei vlak, van economie tot integratie, kan de samenleving profiteren van kunsteducatie. Zo blijkt uit een analyse van 180 verkiezingsprogramma's uit de dertig grootste gemeenten dat politieke partijen sport en cultuur het meest noemen als oplossing voor problemen van de multiculturele samenleving.¹ Want sport en cultuur bieden mogelijkheden voor het leggen van contacten tussen bevolkingsgroepen en versterken zo de sociale cohesie.

Gemeenten kunnen verschillende doelen met kunst-educatie hebben.

- **Cultureel:** kunsteducatie draagt bij aan de vergroting van cultuurdeelname en brengt nieuw publiek naar professionele kunstvoorzieningen.
- **Educatief:** educatie in kunsten is onderdeel van de algemene ontwikkeling. Oriëntatie, talentontwikkeling en scholing van amateurs gebeurt via het reguliere onderwijs en in de vrije tijd.
- **Sociaal-maatschappelijk:** kunsteducatie kan de lokale sociale samenhang versterken. De diversiteit aan amateurs die actief zijn op het gebied van muziek, dans, toneel, schilderen en fotografie vormen een verrijking voor de lokale samenleving en bevorderen sociale verbanden.
- **Economisch:** via kunsteducatie worden kunstzinnige en creatieve talenten gestimuleerd en ontwikkeld. En naar creatief geschoold personeel is steeds meer vraag. Dat geldt voor de creatieve sector (reclame, architectuur, vormgeving) maar ook voor industrie en dienstverlening waar creativiteit aan de basis staat van innovatie. Daarnaast maakt een breed kunst- en culturaanbod een gemeente aantrekkelijk als woon- en vestigingsplaats voor burgers en het bedrijfsleven.

Centra voor de kunsten zijn instellingen voor kunsteducatie - zoals muziekscholen, creativiteitscentra of gecombineerde instellingen - en ze verzorgen een aanbod op lokaal niveau. Ze laten mensen kennis maken met en oriënteren op de verschillende kunstdisciplines, bieden cursussen voor ieder die zich verder wil verdiepen in een bepaalde kunstvorm, zorgen voor ontplooiing van kunstzinnige talenten en ondersteunen enthousiaste amateurs. Kunsteducatie-instellingen vormen in veel gemeenten de spil in de lokale culturele infrastructuur. En geven daarmee vorm aan de samenwerking tussen onderwijs, amateurkunst, welzijn en professionele kunstinstellingen. De uitdaging ligt er om de

waarde van kunsteducatie te benutten. Instellingen voor kunsteducatie zijn een partner in het realiseren van gemeentelijke beleidsdoelstellingen. Daarom is het belangrijk dat overheden en kunsteducatie-instellingen met elkaar in gesprek gaan. Over doelstellingen en de realisatie daarvan. Over de inzet en omvang van middelen. Over meerjarenafspraken. Om zo het kunsteducatiebeleid in de gemeente vorm te geven.

SOORTEN LOKALE INSTELLINGEN VOOR KUNSTEDUCATIE. *Op basis van CBS-gegevens, 2003.*

Soort instelling	Aantal van deze instellingen in Nederland in 2003
Muziekschool	107
Creativiteitscentrum	56
Gecombineerde instelling	67
Totaal van alle instellingen	230

¹ Zie www.integratiewijzer.nl voor de resultaten van het onderzoek, verricht in opdracht van FORUM door IMES, Instituut voor Migratie en Etnische Studies van de Universiteit van Amsterdam.

Hilversum: Centrum voor de kunsten als regisseur voor kunsteducatie

De gemeente Hilversum (82.177 inwoners) hecht veel waarde aan kunsteducatie omdat het de culturele competenties van de bevolking vergroot. Het leert mensen hun blik te verruimen en associatief te denken. Kennismaking met de verschillende disciplines van de kunsten is belangrijk voor het maatschappelijk functioneren van mensen. De rol van de gemeente is faciliterend: op het Hilversumse raadhuis wordt beleid gemaakt, subsidies worden verdeeld en de besteding ervan wordt gecontroleerd. Beleidsmedewerker Jan Spoelder verwoordt het gemeentelijk beleid: 'De gemeente definieert kunsteducatie als het toegankelijk en begrijpelijk maken van kunst. De culturele instellingen in de gemeente spelen hierin een belangrijke rol.'

De regiefunctie voor de uitvoering van het kunsteducatiebeleid heeft de gemeente overgedragen aan Globe, centrum voor kunst en cultuur. Globe verzorgt cursussen, lessen en activiteiten op kunstgebied, is aanbieder van cultuureducatie op de scholen én coördinatiepunt voor de kunsteducatieve activiteiten van scholen. De gemeente controleert of Globe zorgdraagt voor een evenwichtig aanbod. Scholen spelen een belangrijke en zelfstandige rol in het cultuureducatiebeleid van Hilversum. De financiële middelen die beschikbaar zijn voor (de binnenschoolse) cultuureducatie worden rechtstreeks aan de scholen uitgekeerd. Dat geld kan worden besteed aan de projecten die door Hilversumse culturele instellingen worden georganiseerd. Dit beleid, waarbij de scholen hun vraag naar de culturele instellingen formuleren, werpt z'n vruchten af. Scholen zijn zo enthousiast over kunsteducatie dat ze meer activiteiten afnemen dan zij per leerling vergoed krijgen van de gemeente. De financiële bijdrage van de gemeente per deelnemende leerling blijkt een investering die onmiddellijk rendeert.

Als het Rijk via de scholen al investeert in cultuureducatie, waarom moeten gemeenten op dat gebied nog iets ondernemen?

6

In 1997 initieerde het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap het project Cultuur en School. Dit overheidsbeleid heeft tot doel alle leerlingen in aanraking te laten komen met kunst en cultuur. Van jongs af aan, in een doorlopende leerlijn van basisschool tot eindexamen, ongeacht het schoolniveau. Het ministerie bevordert dit beleid met bijvoorbeeld de Regeling versterking cultuureducatie in het primair onderwijs en de verstrekking van CKV-

vouchers voor leerlingen in de basisvorming, het vmbo en de tweede fase van het voortgezet onderwijs. Vanaf 2004 ontvangt een toenemend aantal basisscholen een cultuureducatiesubsidie van € 10,90 per leerling. Die subsidie is vanaf 2007 niet meer geoormerkt maar opgenomen in de lumpsum-financiering. De CKV-vouchers zet het Rijk in als stimulans voor het voortgezet onderwijs om cultuureducatie in het schoolcurriculum invulling te geven.

Kan de gemeente nu haar handen aftrekken van kunst- en cultuureducatie? Nee. De regelingen van het Rijk zijn een stimuleringsmaatregel om via het onderwijs alle kinderen en jongeren kennis te laten maken met kunst en cultuur. Vervolg van de aangewakkerde kunstzinnige en creatieve vermogens moet plaatsvinden tijdens de verlengde schooldag, de naschoolse opvang of in de vrije tijd.

Wat kunnen kunsteducatie-instellingen betekenen voor het onderwijs? Kunsteducatie-instellingen zijn vaak goed ingebed in de lokale culturele infrastructuur. Zij fungeren als een 'spin in het cultuurweb' die partijen zoals het onderwijs, amateurkunst en culturele instellingen bij

‘Wat ligt er meer voor de hand dan de cultuureducatie binnen het curriculum af te stemmen en te combineren met het vrijetijds- onderwijs van centra voor de kunsten?’

Bron: Hoeven, M.J.A. van der (2003). Instelling en Opdracht Taakgroep Cultuureducatie in Primair Onderwijs. Den Haag: SDU.

elkaar brengt. Steeds meer kunsteducatie-instellingen verlenen diensten aan het onderwijs in de vorm van onderwijsprojecten, het bemiddelen van kunstaanbod, het geven van lessen op scholen of het adviseren en begeleiden van leerkrachten. Volgens gegevens van het CBS uit 2003 dragen 50% van de muziekscholen, 37% van de creativiteitscentra en 63% van de gecombineerde instellingen bij aan kunsteducatie op scholen. Wat betreft het schooljaar 2004-2005 werd 8,83% van de CKV-vouchers besteed bij centra voor de kunsten. Dat is een bedrag van bijna € 600.000 waarvoor de centra specifieke activiteiten uitgevoerd hebben in het onderwijs.

De grenzen tussen binnenschools en buitenschools zijn steeds meer aan het vervagen. Het leren beperkt zich al

lang niet meer tot leren binnen de muren van de school. Zo wordt aan maatschappelijke thema's als integratie ook bijgedragen door culturele activiteiten na schooltijd. Creativiteit, innovatie, school en vrije tijd gaan hand in hand. De toekomstige verantwoordelijkheid van scholen voor een sluitende dagopvang en de brede school vragen om meer en andersoortige (culturele) activiteiten rondom de school.

De gemeente vormt het fundament van het cultuurbeleid. Zij bepaalt het voorzieningenniveau van lokale culturele instellingen en amateurkunst tot kunsteducatie.

Naast instellingen voor kunsteducatie die op gemeentelijk niveau functioneren, zijn er ook instellingen die vanuit de provinciale verantwoordelijkheid het onderwijs ondersteunen bij hun cultuureducatieve taak. Op landelijk niveau wordt de sector vertegenwoordigd door twee organisaties: Cultuurnetwerk Nederland, het expertisecentrum voor cultuureducatie, en De Kunstconnectie/VKV, de werkgevers- en branchevereniging van instellingen die zich bezighouden met kunsteducatie en -participatie.

Voorwaarden- scheppend voor een cultureel aantrekkelijk Maastricht

Er is de gemeente Maastricht (122.085 inwoners) veel aan gelegen alle bewoners in contact te laten komen, actief en passief, met kunst en cultuur. 'Het is van belang voor de persoonlijke ontwikkeling van burgers om hun culturele vermogen te vergroten, ter verrijking van hun leven en ter vergroting van hun creatieve competenties. Daarmee vergroten mensen hun eigen kansen, maar zo versterken we ook het vestigingsklimaat van de stad zelf.' Zo verwoordt Paul Lambrechts, senior beleidsmedewerker, het cultuurbeleid. De gemeente kiest in de eerste plaats voor een voorwaardenscheppende rol. 'Wij willen de culturele instellingen of de creativiteit van de inwoners zelf niet bevoogden.'

Kumulus, het centrum voor de kunsten in Maastricht, speelt een centrale rol in het culturele leven van de stad. Het centrum verzorgt een breed cursusaanbod in de verschillende kunstdisciplines. Daarnaast bevordert de

gemeente cultuureducatieprojecten op school door het projectbureau Cultuur en School. De drie medewerkers van het projectbureau, dat ook ondergebracht is bij Kumulus, bemiddelen tussen scholen en culturele instellingen. Sinds kort ontvangt Kumulus ook subsidie voor projecten in de wijk: 'Het is niet eens zozeer een financiële als wel een culturele drempel waardoor een deel van onze bevolking niet aan kunsteducatie doet in de vrije tijd.' In samenwerking met het welzijnswerk zijn doelgroepgerichte projecten gestart. Van muziekfestivals in wijken waar veel bandjes actief zijn tot cursussen *streetdance* in buurten met allochtone jongeren.

Juist de combinatie van binnen- en buitenschoolse cultuureducatie, met inbegrip van de amateurkunst, vindt de gemeente zeer waardevol. Hoe meer manieren waarop de inwoners met cultuur in aanraking komen, des te beter.

Het zijn toch alleen kinderen uit hoogopgeleide, kapitaalkrachtige milieus die les hebben bij een muziekschool?

Er zijn meer dan 200 instellingen voor kunsteducatie die een aanbod verzorgen op gemeentelijk niveau. Deze instellingen zijn in drie typen te onderscheiden. Op muziekscholen wordt muziekles en soms ook dansles gegeven. Creativiteitscentra bieden cursussen in een of meer kunstdisciplines als dans, literatuur, theater en beeldende kunst - waaronder ook film/fotografie/video/nieuwe media. Zij bieden geen cursussen in muziek.

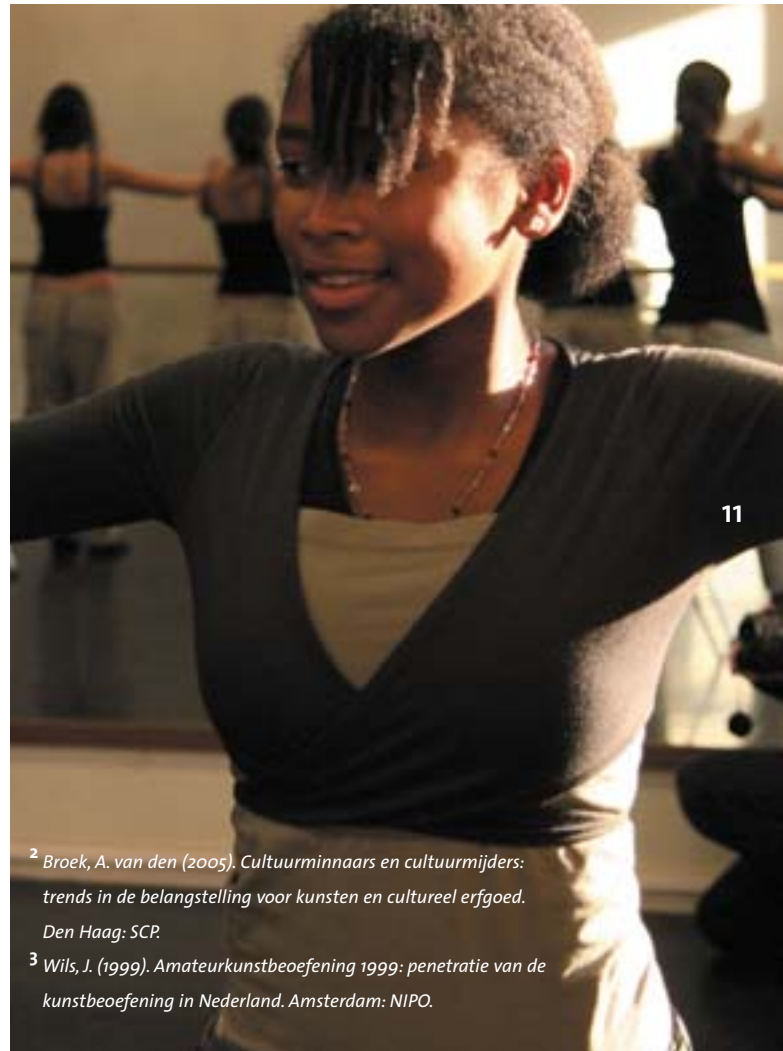
Gecombineerde instellingen vormen een combinatie van muziekschool en creativiteitscentrum. Alle instellingen hebben een cursorisch aanbod. Steeds meer instellingen verlenen ook diensten aan het onderwijs.

KERNGEGEVENS VAN MUZIEKSCHOLEN, CREATIVITEITSCENTRA EN GECOMBINEERDE INSTELLINGEN. *Op basis van CBS-gegevens, 2003.*

	2003
Aantal lokale instellingen voor kunsteducatie	230
Bereik van leerlingen en cursisten in de vrije tijd	425.000
Bereik van leerlingen onder schooltijd	878.000
Mensjaren personeel	4.606
Aantallen werkzame personen	12.341
Totale baten in euro	266 mlj.
% van inkomsten vanuit eigen bijdragen deelnemers	28 %
% van inkomsten vanuit gemeentelijk subsidies in euro	59 %
% van inkomsten vanuit overigen	13 %

Maar welke achtergrond hebben deze leerlingen en cursisten? Uit onderzoek blijkt dat van de hoogopgeleiden een groter percentage gebruik maakt van het culturele aanbod dan van de laagopgeleiden². Echter de groep hoogopgeleiden is klein. In absolute aantallen is de meerderheid van de cursisten afkomstig uit de groep van lager opgeleiden of minder kapitaalkrachtige burgers³. Geld speelt voor iedereen een rol bij de keuze van zijn vrijetijdsbesteding. Voor kapitaalkrachtige en voor minder bedeelde gezinnen. Ga je sporten of schilderen, of allebei? Als kunsteducatie duurder wordt, zullen de armere gezinnen als eerste afhaken.

Een voorwaarde voor deelname aan kunsteducatie door lager opgeleiden en sociaal kwetsbare groepen is een betaalbaar kunsteducatieaanbod. Twee andere voorwaarden zijn bereikbaarheid en toegankelijkheid. Met vernieuwende activiteiten zoals jeugdtheaterscholen, wijkgerichte projecten, cursussen tijdens de naschoolse opvang en de brede school spelen kunsteducatieinstellingen een actieve rol in het bereiken van nieuwe doelgroepen.

² Broek, A. van den (2005). *Cultuurminnaars en cultuurmijders: trends in de belangstelling voor kunsten en cultureel erfgoed*. Den Haag: SCP.

³ Wils, J. (1999). *Amateurkunstbeoefening 1999: penetratie van de kunstbeoefening in Nederland*. Amsterdam: NIPO.

91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

Als het economisch wat minder gaat, heeft kunsteducatie dan wel prioriteit?

Kunsteducatie leert mensen over kunst, het beoefenen van kunst en het genieten van kunst. Kunsteducatie laat mensen hun talenten ontdekken, leidt amateur-kunstenars op en legt de basis voor professioneel kunstenaarschap. Uit onderzoek blijkt dat wie kunst beoefent ook meer kunst consumeert.⁴ Daarmee levert kunsteducatie een positieve bijdrage aan het publieksbereik én daarmee aan de inkomsten van de andere culturele instellingen in de gemeente. Actieve amateurkunstverenigingen dragen eveneens bij aan economische bedrijvigheid. Er wordt geld besteed aan muziekinstrumenten, partituren, teksten, kostuums, decors, theatertechniek en aan horecavoorzeningen.

Meer cultuurminnend publiek betekent meer mogelijkheden op het gebied van het culturaanbod. Daarmee creëert een gemeente een aantrekkelijker vestigingsklimaat

Kunst en cultuur zijn bovendien belangrijk als aanjager van innovatie en economische ontwikkeling. [...] Stevig inzetten op cultuur levert veel op. [...] Het creatieve klimaat trekt nieuwe inwoners, bevordert de bedrijvigheid en stimuleert het toerisme.

Bron: Gemeente Utrecht (2005). Cultuur is kapitaal. Cultuurvisie 2005-2008. [p. 2-4]

voor burgers en bedrijven. Dat geldt zeker voor kennisintensieve en creatieve bedrijven omdat hoogopgeleide kenniswerkers en creatieve medewerkers grote waarde hechten aan het kunstaanbod in hun woonplaats. Bovendien, maar dat geldt voor alle vormen van onderwijs, wie beter is opgeleid, heeft meer kansen in de maatschappij. Kunsteducatie stimuleert het creatieve vermogen van mensen en dat vermogen wordt steeds belangrijker in onze samenleving.

⁴ Knulst, W. & J. de Haan (2000). *Het bereik van de kunsten*. Den Haag: SCP.

Het probleem in onze gemeente is een gemis aan sociale cohesie. Wat kan kunsteducatie daarvoor betekenen?

14

Onbekend maakt onbemind. Als mensen op het gebied van de kunsten samenwerken, blijken verschillen in culturele achtergrond, huidskleur of opleidingsniveau geen hindernissen meer. Juist bij kunst gaat het om het erkennen van talent, van culturele verschillen én overeenkomsten. Samen iets moois maken betekent afstemmen én elkaar de ruimte geven. Kennismaken met elkaar en samenwerken leidt hoe dan ook tot nuancering, tot meer begrip, tot waardering voor elkaar. Dat levert een gemeente meer op dan alleen een mooie multiculturele toneelvoorstelling of een bigband met *latin*-invloeden.

Ook individuele kunstbeoefening heeft een positief effect op de sociale cohesie. Kinderen en volwassenen die zich kunnen uiten met en door kunst, ook als ze bijvoorbeeld

op school niet goed meekomen of de taal nog niet machtig zijn, kunnen trots zijn op hun eigen prestaties en hun eigen culturele identiteit. Dit zelfvertrouwen is van wezenlijk belang om 'de ander' positief tegemoet te treden en om minder vatbaar te zijn voor groepsdruk. Hoeveel bushokjes daarmee worden gered, kan nooit precies berekend worden, maar wie zich creatief leert uiten, kan zijn emoties beter kwijt.

De rellen in Den Bosch zouden minder omvangrijk zijn geweest als jongeren zich eens wat meer met cultuur zouden bezighouden. [..] Een bezoek aan de bibliotheek, het bespelen van een muziekinstrument, het zich intensief bezig houden met theater, alle kunstzinnige en culturele uitingsvorming kunnen de ‘sociale kloof’ in de achterstandsbuurten dichten, denkt Houben. [...] Houben denkt dat veel jongeren best een muziekinstrument zouden willen bespelen, maar daarvoor het geld niet hebben. ‘Cultuur moet voor iedereen toegankelijk worden’, aldus de commissaris van de Koningin.

Bron: Frank Houben (CDA, voormalig commissaris van de Koningin voor Noord-Brabant). ‘Minder rellen door cultuur’. In Algemeen Dagblad, 2001.

Leeuwarden biedt jongeren een podium.

Letterlijk en figuurlijk

Leeuwarden (91.769 inwoners) vindt investeringen in cultuur als vanzelfsprekend behoren tot de gemeentelijke kerntaken: 'Cultuur hóórt bij de samenleving. Het beantwoordt aan een diepgewortelde behoefte. Waar mensen wonen ontstaat cultuur. Leeuwarden wil met haar cultuurbeleid de creativiteit van alle burgers stimuleren. Een breder bereik van de culturele voorzieningen in de stad, laagdrempelig en toegankelijk.' Aldus wethouder Tom van Mourik van Cultuur. Jongeren is een van de speerpunten in het Leeuwarder cultuurbeleid. Het centrum voor de kunsten Parnas heeft de regiefunctie over het Kunstmenu voor het onderwijs. Terwijl oriëntatie op en kennismaking met kunst onder schooltijd plaatsvindt, hecht de gemeente ook veel waarde aan de verdieping door buitenschoolse kunsteducatie. Jongeren zijn de (amateur)kunstenaars, maar ook het publiek van de toekomst. Kunst is belangrijk en biedt mensen een stimulans om te zoeken naar de eigen identiteit.' Binnenkort start in Leeuwarden een jongerenpodium. Daar worden popconcerten gegeven, worden leerwerkplekken gerealiseerd voor studenten

theatertechniek en worden op jongeren gerichte optredens gegeven vanuit de kunstvakopleidingen. De gemeente nam het initiatief, verzorgt de verbouwing, betaalt de programmeur en zal incidenteel ook voorstellingen subsidiëren.

Amateurkunst is een ander speerpunt in het cultuurbeleid. Verenigingen worden bijvoorbeeld ondersteund door de organisatie van de vierjaarlijkse Dag van de Amateurkunst in schouwburg De Harmonie. Tijdens deze dag kunnen verenigingen zich presenteren voor leden- en fondsenwerving, de leden volgen professionele workshops en treden op in een schouwburgzaal. Kwaliteit wordt daarnaast bevorderd door bijvoorbeeld subsidiëring van masterclasses, het inschakelen van een professionele dirigent, scholing van besturen en deelname aan buitenlandse festivals.

In de samenwerking, tussen culturele instellingen, amateurkunst, kunsteducatie en de kunstvakopleidingen, ligt de kracht van het cultuurbeleid in Leeuwarden.

leeuwarden

In onze gemeente hebben we prima particuliere instellingen, waarom moeten we dan nog kunsteducatie- instellingen ondersteunen?

18

Particuliere instellingen en docenten verzorgen een deel van de kunsteducatiemarkt. Dat is uitstekend.

Echter, er is meer mogelijk en er liggen kansen op het gebied van kunsteducatie.

Voor een doorlopende leerlijn is een continu en structureel kunsteducatieaanbod noodzakelijk. Een aanbod met diversiteit en diepgang, met ook cursussen die wellicht minder gangbaar zijn. Experimenten zoals samenwerking tussen verschillende kunstdisciplines kunnen interessante nieuwe activiteiten opleveren. Het ontwikkelen van didactisch vernieuwende werkvormen en samenspellessen in het

muziekonderwijs verhoogt de kwaliteit van het kunsteducatieaanbod. Het bieden van openbare presentaties van de cursusresultaten en van amateur-kunstenaars in de verschillende disciplines verlevendigt het kunsteducatieklimaat.

Instellingen voor kunsteducatie beschikken over gekwalificeerd personeel en voorzieningen om kinderen en volwassenen actief te laten zijn op het gebied van kunst. Externe kwaliteitstoetsing en certificering door de branche kunsteducatie staat borg voor kwaliteitsgarantie.

De gemeente kan door gerichte subsidiering garanderen dat kunsteducatievoorzieningen toegankelijk en betaalbaar zijn voor de lagere inkomensgroepen. De gemeente bepaalt welke middelen – kortingspassen, speciale projecten, subsidies - hiervoor ingezet kunnen worden.

De gemeente kan ook eisen stellen aan en maatschappelijke verantwoording leggen bij instellingen voor kunsteducatie. Bijvoorbeeld om samenwerking met scholen, amateurkunst en welzijn te realiseren of om specifieke doelgroepen te bereiken.

Als gemeente willen we graag een ondernemend centrum voor de kunsten, hoe realiseren we dat?

Op de kapitaalmarkt staat een kunsteducatie-instelling voor een dichte deur. Toch lukt het verschillende centra voor de kunsten om zich als ondernemer te gedragen. Dit wordt mogelijk gemaakt door investeringsruimte te bieden voor scholing en experiment en door tegelijkertijd heldere doelstellingen en duidelijke prestatie-afspraken vast te leggen. Van belang daarbij is ook dat een instelling eigen inkomsten kan genereren die de instelling zelf kan herinvesteren. Daarmee wordt het eigen initiatief bevorderd. Zo stimuleert een gemeente het ondernemerschap van de instelling en geeft kunsteducatie een impuls.

Een publieke instelling voor kunsteducatie kan, net als bijvoorbeeld een bibliotheek, worden gezien als een basis-

Deelname aan cultuur en daarmee aan de maatschappij is echter alleen mogelijk, wanneer de voorzieningen daarvoor aanwezig zijn in de naaste woon-omgeving van mensen, zowel in de stad als op het platteland.

Bron: Provincie Zeeland (2005). Cultuur Continu. Cultuurnota 2005-2008. Januari 2005. Middelburg: Provincie Zeeland.

voorziening in de gemeente. 'Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de kwaliteitselementen van het gezamenlijk lokale leven.' aldus Wijn (2003)⁵. Een van die kwaliteitselementen is kunst en cultuur. Gemeenten hebben een verantwoordelijkheid randvoorwaarden te creëren voor alle burgers om te participeren in kunst, zowel actief als receptief. Een van die randvoorwaarden is het instandhouden van een goed functionerende culturele infrastructuur.

⁵ Wijn, C. (2003). Gemeentelijk cultuurbeleid - een handleiding. Den Haag: VNG uitgeverij.

Ondernemend samenwerken in Oosterhout

‘Kunst en cultuur gaat verjongen’ is één van de uitgangspunten van het beleid van de gemeente Oosterhout (52.868 inwoners). Het loont om mensen zo vroeg mogelijk met kunst en cultuur in aanraking te brengen.

Van oudsher besteedt de gemeente Oosterhout veel aandacht aan kunsteducatie. Daarbij lag er altijd een grote rol voor H19, Centrum voor de Kunsten. Met zijn cursusactiviteiten en het aanbod voor het onderwijs heeft het centrum een centrale plaats in het beleid voor zowel de binnen- als buitenschoolse kunsteducatie.

De gemeente streeft ernaar om zoveel mogelijk samenhang te creëren tussen de verschillende instellingen en beleidsterreinen. Daarbij geldt als uitgangspunt dat de betrokken partijen de ruimte krijgen om zich ondernemend en innovatief te gedragen. Dat blijkt ook uit de vier voorwaarden die de gemeente aan incidentele subsidieverstreking stelt. Initiatieven moet vernieuwen (innovatief zijn), verjongen (zich richten op een jonge doelgroep), verbreden (een nieuwe doelgroep aanspreken) en verenigen (samenwerking tussen instellingen realiseren). Slechts

voorstellen die aan minstens twee criteria voldoen, komen in aanmerking voor subsidie. Een voorbeeld: bij de plaatselijke schouwburg vertrok de vaste huurder van de kleine zaal, die daarmee leeg kwam te staan. Centrum voor de Kunsten H19 en het theater De Bussel hebben daarop voorgesteld een jeugdtheaterschool te starten. H19 verzorgt het onderwijs, het theater levert de faciliteiten en theatertechnici. Technici die niet alleen ondersteunen maar ook theatertechniek doceren aan de jeugdige cursisten. De gemeente omarmde het gezamenlijk initiatief en investeerde in de verbouwing van de zaal.

De gemeente is van mening dat door krachten te bundelen de kwaliteit van de kunsteducatie verbetert. Door samenwerking ontstaat sneller vernieuwing en kan vlotter ingespeeld worden op veranderende maatschappelijke ontwikkelingen.

Bronnen

Voor informatie over kunsteducatie kunt u terecht bij:

www.cultuurnetwerk.nl

Cultuurnetwerk Nederland is het landelijk expertisecentrum voor cultuureducatie. Het centrum verzamelt, onderzoekt, bewerkt en verspreidt kennis en informatie over theorie, beleid en praktijk van cultuureducatie in Nederland. Cultuurnetwerk Nederland werkt voor iedereen die in werk of studie met cultuureducatie te maken heeft.

www.dekunstconnectie.nl

De Kunstconnectie/VKV is de werkgevers- en branchevereniging van instellingen die zich bezighouden met kunsteducatie en -participatie. Op de site, bij vereniging – leden, staan alle contactgegevens van instellingen voor kunst-educatie die lid zijn van De Kunstconnectie/VKV. Ook informatie over externe kwaliteitstoetsing en certificering is op deze website te vinden.

www.vng.nl

Website van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten; doorklikken naar informatie over cultuureducatie.

www.cultuurenschool.net

Cultuur en School is een project van het Ministerie van OCW om samenwerking tussen culturele instellingen en scholen op het gebied van cultuureducatie een flinke impuls te geven. De site geeft informatie voor ambtenaren bij gemeenten en provincies over Cultuur en School. Ook de contactpersonen Cultuur en School zijn hier te vinden.

www.cultuurplein.nl

De centrale plek voor alles wat te maken heeft met cultuur en onderwijs. De site wil de docent, de manager en de culturele instelling ondersteunen bij culturele activiteiten in de onderwijspraktijk.

www.cultuurbereik.nl

Deze site geeft informatie voor ambtenaren bij gemeenten en provincies over het Actieplan Cultuurbereik.

www.cjp.nl

CJP is een organisatie die als doel heeft om jongeren tot deelname aan cultuur te bewegen. Zij beheren en organiseren de uitgifte van cultuurbonnen, de CKV-vouchers.

Deze brochure is een gezamenlijke uitgave van:

ONDER
N O S S I M
L T U U R
N E I E M
S C H A P

Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Branchevereniging voor educatie
en participatie in de kunsten

vkv

CULTUURNETWERK_ nl

kunst